

C-882/19. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2019. december 3.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Audiencia Provincial de Barcelona (Spanyolország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2019. október 24. (pontosítva és kiegészítve 2019. november 12-én)

Felperes:

Sumal, S. L.

Alperes:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Az alapeljárás tárgya

Előzetes döntéshozatali eljárás, amelynek tárgya annak tisztázása, hogy a belföldi leányvállalatok viselik-e azt a felelősséget, amelyet anyavállalataik esetében a versenyellenes magatartások következményeként állapítanak meg, és amennyiben igen, annak tisztázása, hogy melyek az ehhez szükséges követelmények. Különösen, a jogvita egy olyan vállalat leányvállalatának passzív perbeli legitimációjával kapcsolatos, amely kartellben vett részt, miközben e leányvállalat nem volt a Bizottság előtt korábban lefolytatott közigazgatási eljárásban részes fél.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Azon eljárások jelentős száma, amelyekben a polgári jogi kártérítési kereseteket indítanak azt követően, hogy a versenyjog terén jogsértéseket állapítottak meg, különösen amikor határon átnyúló jogsértésekről van szó, és az azon felek bíróság elé idézésével összefüggő nehézségek, akiknek a jogsértést az azzal kapcsolatban lefolytatott közigazgatási eljárásban felrötták – amely nehézségek abból erednek,

hogy az említett felek székhelye az eljárás szerinti államtól eltérő államban található – eredményezték azt, hogy a kártérítési kereseteket nem közvetlenül a közigazgatási eljárásban szankcionált anyavállalatokkal, hanem utóbbiak belföldi leányvállalataival szemben indítják.

Általában olyan leányvállalatokról van szó, amelyek kizárólag a jogsértést elkövető anyavállalat révén vettek részt a jogsértésben, és amelyeket ezek az anyavállalatok azon termékek kereskedelmi forgalomba hozatala érdekében használnak, amelyekkel a jogsértést elkövették, amely okból valamilyen módon az gondolható, hogy e leányvállalatoknak is származott hasznuk a jogsértésből.

A leányvállalatok általában azzal védekeznek, hogy tagadják a passzív perbeli legitimációjukat, amely kérdésre a különböző elsőfokú nemzeti bíróságok ellentmondásos válaszokat adnak:

a) Egyes bíróságok álláspontja szerint nem lehet helyt adni a leányvállalatok passzív perbeli legitimációja hiányának, mivel úgy vélik, hogy ebben az esetben a gazdasági vagy vállalati egységre vonatkozó elvet kell alkalmazni, amely a Bíróság hasonló esetekre alkalmazott ítélkezési gyakorlatából ered, még akkor is, ha az a leányvállalat felelősségének az anyavállalatra történő kiterjesztésére irányul.

b) Más bíróságok ezzel ellentétben úgy vélik, hogy ezen elvet – amelynek belső jogi megfelelője a nemzeti versenyvédelmi törvény 71. cikke (2) bekezdésének b) pontjában található – szigorúbban kell értelmezni, és az nem alkalmazható fordított értelemben (az anyavállalat felelősségét a leányvállalatokra kiterjesztve), mivel nem teljesül az ezen elvet igazoló előfeltétel, azaz, hogy fennáll a leányvállalat feletti irányítás, vagy pedig annak lehetősége, hogy annak döntéseire meghatározó befolyást gyakorolhassanak.

Ezen álláspontok mindegyikének alapját olyan alapos indokok képezik, amelyekkel az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárás keretében mindenképpen foglalkoznia kell. A Bíróság előtt függőben van azon megsemmisítés iránti kereset elbírálása, amelyet a Biogaran 2019. február 28-án nyújtott be a Törvényszék (kilencedik tanács) által a T-677/14. sz., Biogaran kontra Bizottság ügyben 2018. december 12-én hozott ítélettel szemben, amelyben felmerül az arányosság elvének megsértése, valamint az EUMSZ 101. cikkben meghatározott célkitűzések be nem tartása azzal, hogy az anyavállalat esetében egy összejátszásra irányuló magatartás miatt megállapított felelősséget kiterjesztették a leányvállalatra.

Ezenkívül maga a Bíróság állapította meg azt, hogy ez nem egy olyan kérdés, amely kizárólag az egyes államok belső jogára vonatkozik, hanem az uniós jog egészét érinti.

Másfelől, e kérdés relevanciája nemcsak ebben a konkrét ügyben áll fenn, hanem a Bíróság véleménye nagy jelentőséggel bír majd sok más eljárás kimenetele szempontjából is. E megfontolás ösztönzi a kérdések tárgyának nemcsak az

anyagi jogi szempontokra, hanem azon eljárási jellegű kérdésekre történő kiterjesztését is, amelyek hatással lehetnek a jogsértő anyavállalatnak a leányvállalatokon keresztül történő bíróság elé idézésére vonatkozó lehetőségekre is.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- A) A gazdasági egység elve, amely az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából ered, igazolja-e az anyavállalat felelősségének a leányvállalatra történő kiterjesztését, vagy ezen elv csak a leányvállalatok felelősségének az anyavállalatra történő kiterjesztése céljából alkalmazandó?
- B) A gazdasági egység fogalmát a cégcsoporton belüli kapcsolatok terén csak az irányítással összefüggő tényezők alapján lehet kiterjeszteni, vagy ez a kiterjesztés alapulhat más kritériumokon is, többek között azon, hogy a leányvállalat haszonra tehetett szert a jogsértő magatartásokról?
- C) Az anyavállalat felelősségének a leányvállalatra történő kiterjesztésére vonatkozó lehetőség elfogadása esetén melyek az azt lehetővé tevő követelmények?
- D) Abban az esetben, ha az előző kérdésekre adott válaszok alapján elfogadható az anyavállalat magatartása miatti felelősségnek a leányvállalatokra történő kiterjesztése, ezzel a közösségi elvvel összeegyeztethető-e az olyan nemzeti szabályozás, mint a Ley de Defensa de la Competencia (versenyvédelmi törvény) [71. cikkének (2) bekezdése], amely csak a leányvállalat felelősségének az anyavállalatra történő kiterjesztését tartalmazza, feltéve hogy az anyavállalat irányítást gyakorol a leányvállalat felett?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

EUMSZ 267. cikk

A Törvényszék 2018. december 12-i Biogaran kontra Bizottság ítélete, T-677/14, 218. és 223. pont.

A Bíróság 2019. március 14-i Skanska Industrial Solutions és társai ítélete, C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204

A Bíróság 2017. április 27-i Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ítélete, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314

A Bíróság 2006. december 14-i Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio ítélete, C-217/05, EBHT 2006., I-111987. o., 40. pont

A Bíróság 2009. szeptember 10-i Bizottság kontra Franciaország ítélete, C-97/80

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

A Ley de Defensa de la Competencia (versenyvédelmi törvény) 71. cikke (2) bekezdésének b) pontja

A LEC (polgári perrendtartásról szóló törvény) 214. cikkének (1) bekezdése

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A Sumal, S. L. rendes bírósági eljárás iránti kérelmet terjesztett elő a Mercedes Benz Trucks España, S. L.-lél (a továbbiakban: MB Trucks) szemben, és az utóbbtól kártérítés címén 22 204,35 euró összeget követelt azon károkért, amelyek egy, a versenyjogi szabályok neki felróható megsértését előidéző magatartásból származtak, és amely jogsértés az EUMSZ 101. cikk megsértésében áll olyan áröngzés miatt, amelyre az Európai Gazdasági Térségben 1977-től 2011-ig került sor a fő teherautó-gyártók között (az úgynevezett teherautó-kartell), amely gyártók között található a Daimler, az alperes anyavállalata.
- 2 Az alperes ellenkérelmet nyújtott be, és többek között a passzív perbeli legitimáció hiányával érvelt, mivel úgy vélte, hogy a hivatkozott jogsértés egyedüli felelőse a Daimler AG anyavállalat, amelynek jogi személyisége elkülönül az alperesétől.
- 3 A megtámadott határozat elutasította a kérelmet, és megállapította, hogy az alperes nem rendelkezik passzív perbeli legitimációval amiatt, hogy az anyavállalatot tekintették az egyedüli felelősnek, amely vállalatot egyedülként említették azon korábban lefolytatott, szankció kiszabásához vezető közigazgatási eljárásban, amelyet az Európai Unió versenyhatósága folytatott le a kartellel szemben.
- 4 A felperes keresetében azzal érvel, hogy a megtámadott határozat tévesen alkalmazta a jogot az alperes leányvállalat passzív perbeli legitimációja hiányának értékelése során, az alperes passzív perbeli legitimációját hangsúlyozza, és azt kéri, hogy a bíróság érdemben vizsgálja meg az ügyet, valamint hogy a kérelemben foglalt követelésekkel összhangban álló ítéletet hozzon.
- 5 Az alperes ellenkérelmet nyújtott be, és azzal érvel, hogy a legitimációval kapcsolatos első indok elfogadhatatlan.
- 6 A bíróság úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és a feleknek ötnapos határidőt ad arra, hogy állást foglaljanak arról, hogy célszerű és helyénvaló-e előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszteni az Európai Unió Bíróságához azon kérdésekkel kapcsolatban, amelyek egy olyan vállalat leányvállalatának passzív perbeli legitimációjával összefüggésben merültek fel, amely kartellben vett részt, miközben e leányvállalat nem volt a Bizottság előtt korábban lefolytatott közigazgatási eljárásban részes fél.

- 7 Az alperes MB Trucks nem értett egyet a kérelem előterjesztésével, és azzal érvelt, hogy a javasolt kérdések nem képezték az eljárás tárgyát, valamint hogy szükségtelen előterjeszteni a felelősségnek a leányvállalatra történő lehetséges kiterjesztésével kapcsolatos kérdést, mivel ez a kérdés egyértelmű (negatív értelemben), és mert az előterjeszteni kívánt kérdésekkel az alapeljárás során nem foglalkoztak.
- 8 A felperes ezzel ellentétben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése mellett foglalt állást.

A felek főbb érvei az alapeljárásban

- 9 A felperes – miután azt állította, hogy 1997 és 1999 között lízingszerződéssel, a Stern Motor, S. L.-en keresztül, amely a koncesszió jogosultja, megvásárolta a Daimler csoport (Mercedes Benz) két teherautóját az alperes társaságtól – a kérelemben arra hivatkozott, hogy a 2016. július 19-i bizottsági határozat megállapította az EUMSZ 101. cikk megsértését olyan jogellenes árrögzítés miatt, amelyre az Európai Gazdasági Térségben 1977-től 2011-ig került sor a fő teherautó-gyártók között, amely gyártók között található a Daimler AG, az alperes anyavállalata. Ebből a felperes azt a következtetést vonja le, hogy az említett jogsértés árnövekedést eredményezett a számára, amely a beszerzési ár 20%-ának felel meg.
- 10 Az alperes azt állította, hogy a felperes semmilyen szerződéses kapcsolatban nem állt az MB TRUCKS-szal (vagy DAIMLER-rel), mivel a jogvita tárgyát képező teherautókat egy, az MB TRUCKS-tól (vagy DAIMLER-től) független koncessziójogosult vállalatától vásárolták meg, és azok végső árát nem az MB TRUCKS, és még kevésbé nem a DAIMLER határozta meg, hanem ez az ár azon önálló tárgyalások eredményeként jött létre, amelyeket a teherautókat eladó koncessziójogosulttal, a STERN MOTOR S. L.-lel folytattak.
- 11 Az alperes a passzív perbeli legitimáció hiányára is hivatkozott, mivel az MB TRUCKS nem volt a bizottsági határozat címzettje, és utóbbi nem is említette azt. Álláspontja szerint a DAIMLER AG. a Daimler csoport egyetlen olyan társasága, amely a szankcionált magatartásért felelős, amely magatartás bizonyos információknak a gyártók székhelye közötti (és 2002-től egyes német leányvállalatok közötti) cseréjében állt. Különösen, az említett határozat (11) preambulumbekzdése megállapítja, hogy „a jogsértésért felelős Daimler-társaság a stuttgarti (Németország) székhelyű Daimler AG (»Daimler«)”. Ebből az MB TRUCKS azt a következtetést vonja le, hogy nem felelős a szankcionált magatartásért, és nem rendelkezik passzív perbeli legitimációval a felperes által benyújtott kereset vonatkozásában, amely kereset az említett magatartás által állítólagosan előidézett kár megtérítésére irányul.
- 12 Az alperes végül azzal érvelt, hogy az eljárás során benyújtott, a szerződésen kívüli felelősség megállapítására irányuló kereset elévült, és hogy a Bizottság a határozat címzettjeit azzal vádolta, hogy jogellenes információcserében vettek

részt. Így azt állította, hogy a felperesnek bizonyítania kellett volna az állítólagos kár fennállását és terjedelmét a jogsértés és az említett kár közötti okozati összefüggéssel együtt, és mindezt a kártérítésre irányadó szabályozásból eredő követelményeknek megfelelően. Arra a következtetésre jutott, hogy az információcsere nem befolyásolta azokat a nettó árakat, amelyeket az ügyfelek az MB ESPAÑA koncessziójogosultjai által eladott teherautókért fizettek.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapjának rövid bemutatása

- 13 A kérdést előterjesztő bíróság abból indul ki, hogy az anyavállalat felelősségének a leányvállalatokra történő kiterjesztése esetén – amelyre amiatt kerül sor, hogy a vállalati egység elvét fordítva, felülről lefelé (az anyavállalattól a leányvállalatok irányába) is lehet értelmezni – elfogadható lenne, hogy felmerülhet a follow-on kereset előterjesztésének lehetősége egy olyan leányvállalattal szemben, amely nem minősült érintett félnek a korábban lefolytatott, szankció kiszabásához vezető közigazgatási eljárásban, feltéve hogy megállapítható, hogy a leányvállalat és az anyavállalat a versenykorlátozó gyakorlatokkal szembeni reagálás szempontjából ugyanaz a vállalkozás. Úgy véli, hogy ez a lehetőség egyértelműen következik az Európai Unió Bíróságának a C-724/17. sz. ügyben 2019. március 14-én hozott ítéletében (ECLI:EU:C:2019:204) kialakított ítélkezési gyakorlatából, amely ügy azonban nagymértékben különbözik a vállalatcsoport esetétől, ez azonban a kérdést előterjesztő bíróság szerint nem jelenti akadályát annak, hogy ezen ítélkezési gyakorlatot a szóban forgó esetre alkalmazzák.
- 14 A Bíróság számos határozatában megismételte, hogy a Szerződések megalkotói amellet döntöttek, hogy a „vállalkozás” fogalmát az EUMSZ 101. cikk szerinti jogsértés elkövetőjének meghatározására használják (a Bíróság 2017. április 27-i ítélete, Akzo Nobel ügy, C-516/15 P, valamint a Bíróság fentiekben hivatkozott 2019. március 14-i ítélete). Ez alapján a kérdést előterjesztő bíróság úgy értelmezi, hogy a Bíróság azt kívánta mondani, hogy e fogalomba beletartozik minden olyan jogalany, amely gazdasági tevékenységet folytat, annak jogi jellegétől és finanszírozási módjától függetlenül. Az is megállapítást nyert, hogy e fogalom alapján a felelősség konkrét jogi személy[...] helyett inkább vagyonhoz kötődik (a vállalkozás gazdasági értelemben értendő).
- 15 Ugyanebben az értelemben a Bíróság azt is megállapította, hogy ugyanebben az összefüggésben a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból ez az egység több természetes vagy jogi személyből áll (2006. december 14-i Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio ítélet, C-217/05, EBHT 2006., I-111987. o., 40. pont).
- 16 Márpedig, amikor a Bíróság ezt az ítélkezési gyakorlatot alkalmazta a vállalatcsoportok esetében, arra mindig annak érdekében került sor, hogy a leányvállalatnak felrótt tényekért való felelősséget kiterjessék az anyavállalatra, ahogyan az az Akzo csoportra vonatkozó két ítélet esetében is történt (a Bíróság

2017. április 27-i és 2009. szeptember 10-i ítélete – C-97/08. sz. ügy). Az említett ítélkezési gyakorlat ezen alkalmazását alapvetően az az irányítási jog igazolta, amellyel az anyavállalat rendelkezik, és amellyel meghatározó befolyást gyakorolhat a leányvállalat magatartására, amely irányítási jog kevéssé valószínű, hogy fordítva is fennállhat, azaz, hogy a leányvállalat lehet az, amely irányítja az anyavállalatot. Ennélfogva, ha ez lenne az egyetlen indok, amely igazolhatja a gazdasági egységre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alkalmazását, a kérdést előterjesztő bíróság kétségesnek véli, hogy a felelősség ez esetben történő kiterjesztése észszerű, amely esetben semmilyen bizonyíték sincs arra, hogy a spanyol leányvállalat irányítási jogot gyakorol a német anyavállalat felett.

- 17 A Törvényszék (kilencedik tanács) 2018. december 12-i ítélete (T-677/14. sz. Biogaran ügy) igazolja a felelősség említett, mindkét irányba történő kiterjesztését, amikor a 218. pontban megállapítja:

„[...] mivel az anyavállalatnak be lehet tudni a leányvállalata által elkövetett jogsértésért való felelősséget, és következésképpen meg lehet állapítani e két társaság egyetemleges felelősségét az általuk alkotott vállalkozás által elkövetett jogsértésért, anélkül hogy ezzel sérülne a személyes felelősség elve, ez *a fortiori* akkor is alkalmazandó, ha az anyavállalat és a leányvállalata által alkotott gazdasági egység által elkövetett jogsértés e két társaság együttes magatartásának eredménye”.

Konkrétan, amikor a 223. pontban e kiterjesztés igazolása érdekében a következőt állapítja meg:

„[...] emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol a 100%-os tulajdonában álló leányvállalata felett, vélelmezhető, hogy a leányvállalat az anyavállalat – és következésképpen a leányvállalat és az anyavállalat által alkotott vállalkozás – nevében és javára jár el”.

- 18 Ugyanakkor az a ténybeli háttér, amelyet ez a határozat hivatkozási alapként használ e megállapításokhoz, nem pontosan egyezik meg a vitatott esettel.
- 19 A bíróságnak kétségei vannak afelől, hogy megállapítható-e a „jogsértésben való feltételezett részvétel” fennállása az anyavállalat polgári jogi felelősségének a leányvállalatra amiatt történő kiterjesztése tekintetében, hogy az anyavállalat a leányvállalatokat pusztán eszközként használta azon termékek kereskedelmi forgalomba hozatala érdekében, amelyekkel a jogsértést elkövették, és ennélfogva azok gazdasági haszonra tettek szert a jogsértő cselekmények révén, vagy a jogsértést megvalósító cselekményekben való közvetlenebb részvételt kell-e megkövetelni.
- 20 Másfelől, a bíróság szerint az az irányítás, amelyre a Bíróság a vállalatcsoportok esetében hivatkozott, nem minősül az egyetlen olyan lehetséges alapnak, amely igazolja a gazdasági egységre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alkalmazását, ahogyan arra a Bírósági ítélkezési gyakorlata az esetek másik csoportjában – mint

például a Bíróság 2019. március 14-i ítéletében – rá is mutat. A vállalati jogutódlás esetéről van szó a vállalati szerkezetátalakítás terén. A Bíróság számára – a polgári jogi felelősség kiterjesztése tekintetében – fontosabb a vállalati egységnek egy szigorúan gazdasági szempontból történő vizsgálata a jogi szempontból történő vizsgálat helyett. A Bíróság ebben a tekintetben maga hivatkozik a következő ítéletekre: 2007. december 11-i ETI és társai ítélet, C-280/06, EU:C:2007:775, 42. pont; 2013. december 5-i SNIA kontra Bizottság ítélet, C-448/11 P, nem tették közzé, EU:C:2013:801, 22. pont.; 2014. december 18-i Bizottság kontra Parker Hannifin Manufacturing és Parker-Hannifin ítélet, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 40. pont.

- 21 Ennélfogva, e második esetscsoport arra mutat rá, hogy a gazdasági egységre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alapja nem egyedüli, és az nem kizárólag az irányításra vonatkozó elgondoláson alapul, hanem az tágabbnak tűnik, és a felelősségre vonatkozó elgondolás nem szigorúan jogi szempontból képezi az alapját, hanem inkább gazdasági szempontból, amelynek megfelelően a felelősség azon túl is fennáll, ahol a jogsértés hatásainak kihasználása történt. A bíróság szerint ez az elgondolás a Bíróság 2019. március 14-i ítélete által elbírált ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítványból vezethető le, amikor utóbbi azt állítja, hogy e kiterjesztés célja az, hogy eltántorítsa a vállalkozásokat attól, hogy versenyellenes magatartásokat fejtsenek ki, oly módon, hogy a felelősségnek konkrét jogi személy helyett inkább vagyonhoz kell kötődnie.
- 22 Mindazonáltal a jogi személy mint jogintézmény fontos szerepet tölt be a biztonság és a megfelelő jogrend szempontjából, és azok a helyzetek, amelyekben ettől eltekintenek, kivételes jellegűek, ahogyan arra a vállalati fátýol felemelésének módszerére vonatkozó ítélkezési gyakorlat alkalmazása rámutatott (amely ítélkezési gyakorlat – bár nagyon különbözik a jelen ügyben releváns ítélkezési gyakorlattól – azzal némi párhuzamosságot mutat). A jelen esetben kétséges, hogy az említett kivételességet kellően igazolják-e az ügy sajátosságai, vagy van-e valamilyen hozzáadott többlet, amely lehet például az, hogy lehetetlen vagy rendkívül nehéz a felelősséget érvényesíteni azokkal szemben, akiket a korábban lefolytatott, szankció kiszabásához vezető eljárásban a jogsértés felelőseinek minősítettek. Azon két esetscsoportból, amelyekben a Bíróság a gazdasági egység elvét alkalmazta, a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy egyikük implicit módon bemutatja ezt az elgondolást (a vállalati jogutódlás esetei), azonban nem ez a helyzet a vállalatcsoporthoz tartozók esetében, amikor a felelősség anyavállalatra történő kiterjesztésének nem feltétele az, hogy lehetetlen legyen a felelősséget a leányvállalatok vagyonával szemben érvényesíteni.
- 23 Abban az esetben, ha elő lenne írva ilyen további igazolás, az a kérdés is felmerül, hogy elegendő igazolás lenne-e az a nehézség, amelyet a jogvita helyétől eltérő országokban lévő anyavállalatok bíróság elé idézése jelent, ami jelentős késedelmet foglal magában, jelentős költségek mellett. Mindenesetre az biztos, hogy a vállalatok együttesen utasítják el annak elfogadását, hogy a jogvita szerinti országban idézzék őket a bíróság elé a leányvállalataikon vagy az őket más hasonló eljárásokban képviselő jogi szolgáltatókon keresztül.

- 24 Azon eljárásokban, amelyekben a perérték nem túl magas, ezek a nehézségek jelentős korlátot állíthatnak a károsultak eljárásba való belépése elé, mivel arra lehetnek kényszerítve, hogy további kifizetéseket teljesítsenek, és jelentős késedelmet kell elviselniük az ügy elbírálása során. Mindezt a végrehajtás jelentette további nehézségen túl, ha végül egy másik állam bíróságához lenne szükséges fordulni annak tényleges lefolytatása érdekében.

MUNKADOKUMENTUM